

Atatürk'ün cenaze namazı neden camide kılınmadı?

Mustafa Armağan
28/09/2008 Zaman Gazetesi

Hatta Atatürk'ün cenaze namazı kılındı mı? Anadolu Ajansı'nın haberine bakılırsa evet, kılındı. O sırada ajansın muhabiri olarak töreni takip eden Cemal Kutay'a göre de kılındı, başkalarına göre de. İyi ama neden herhangi bir görüntü yok ortada? Madem kılındı, tek bir

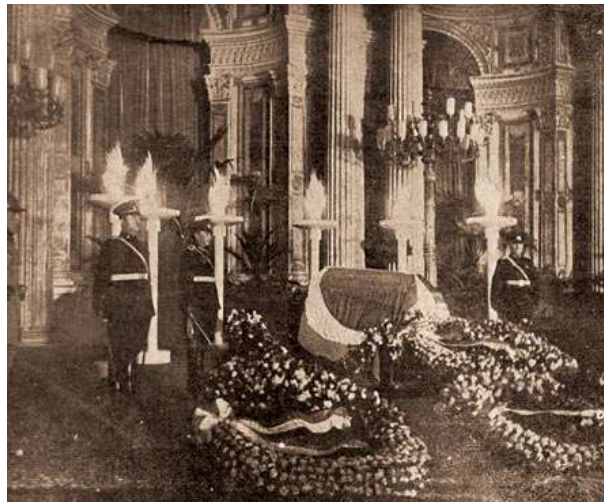
fotoğraf karesi olsun neden esirgendi milletten? Sessizlik.

Bir adım daha atalım ve artık sorulmasının zamanı gelen, o ucu zehirli soruyu soralım: Atatürk'ün cenaze töreni boyunca neden hiçbir dinî simgeye yer verilmedi?

Şimdi bunu sordum ya, birtakım işgüzarlar buradan kim bilir kaç demet nane devşirecekler. Vay, Atatürk'e dinsiz dedi, falan filan. Yahu burada ölmüş bir Atatürk'ten söz ediyoruz. Kendi cenaze törenini kalkıp kendisi düzenleyecek değildi ya. Törenin birinci derecedeki sorumluları, o sırada cumhurbaşkanı olan İsmet İnönü ile Başbakan Celal Bayar ve bir de Genelkurmay Başkanı Fevzi Çakmak'tır. Görünüş böyle. Ancak her üçünün de cenaze namazı camilerde kılınmıştı ve 'dinsel simgeler' şöyle ya da böyle eşlik etmişti son yolculuklarına.

O zaman tekrar soralım o zehirli soruyu: Atatürk'e bu 'ladinî' cenaze törenini kimler düzenledi? Dolmabahçe Sarayı'ndaki tabutunun etrafına o kocaman 6 adet meşaleyi kimler dikti? (Güya Cumhuriyet Halk Partisi'nin 6 okunu sembolize ediyordu bunlar.

'Meşaleler ebediyete kadar yanacaktır', diyordu zamanında yayınlanan bir dergi.)

Baksanıza, az kalsın, cenaze namazı dahi kılınmayacakmış. Annesi gibi dindar biri olduğu belli olan Atatürk'ün kızkardeşi Makbule Hanım, Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreteri Hasan Rıza Soyak'ı sıkıştırıp

da, "Ağabeyimin cenaze namazı hangi camide kılınacak?" diye sormasa onu bile gürültüye getirecekleri anlaşılıyor. Bunun üzerine Diyanet İşleri Başkanı Rıfat Börekçi'ye durum sorulmuş, o da namazın camide kılınmasının şart olmadığını söylemiş: "Onun cenaze namazı" demiştir Börekçi, "tertemiz hale getirdiği bütün vatanda bu farızanın yerine getirilebileceği her yerde kılınabilir."

Anadolu Ajansı Muhabiri Cemal Kutay 19 Kasım 1938 günü yaşanan o görüntülenemeyen sahneyi şöyle anlatır:

"Dolmabahçe Sarayı'ndaki hazırlıklar erkence başlamıştı. Büyük ölünün son ihtiram (saygı) nöbetini bekleyen yaverleri ve dostları, büyük üniformalı subaylar, vali ve belediye reisi, bu hazırlıklara nezaret ediyorlardı. (...) İçeride merasim başlamadan, ailesinin talebi ile büyük ölünün namazı kılınmak suretiyle hususi merasim yapılıyor. Tekbir Türkçe verilmiş, namazı İslam Tetkikleri Enstitüsü direktörü Ord. Prof. Şerafettin Yaltkaya tarafından kıldırılmıştır."

Hakkı Tarık Us ise kendi çıkardığı "Kurun" gazetesindeki yazısında ilginç bir ayrıntıya yeniden dikkatimizi çekiyor. Atatürk'ün çok sevdiği bilinen Hafız Yaşar, sandukanın başında "Türkçe ezan" okumuştur. Muhtemelen namaz sonunda da Türkçe telkin verilmiş ve yine Türkçe tekbirler getirilmiş olmalıdır.

Bu kısıntı kabilinden bilgiler şöyle bir manzara doğuruyor gözümüzde:

Makbule Hanım ağabeyinin cenaze namazı kılınmadan gömüleceğinden endişelenerek müdahale etmiş ve namazın kılınmasını istemiştir. Bunun üzerine dışarıda bir camide, muhtemelen en yakında bulunan Dolmabahçe Camii'nde cenaze namazının kılınması gündeme gelmiş, ancak "bazıları" buna, laikliğe aykırı düşeceği endişesiyle karşı çıkmışlar ve sarayda kılınmasını istemişler, Diyanet'ten de "caizdir" fetvası alınınca "sayısı mütevazi olan" bir cemaat ile (kaç kişi olduğunu bilmiyoruz, 10-15 kişi olduğu tahmin edilebilir) Türkçe ezan ve tekbirlerle kılınan cenaze namazının ardından dua edilmiş ve böylece dinî tören tamamlanmıştır.

Ancak bu sırada bütün fotoğraf makineleri ve varsa kameralar kapattırılmış ve herhangi bir görüntü alınmasının titizlikle önüne geçilmiş olduğunu hatırlatalım. Elimizde böyle bir fotoğraf olsaydı laiklik elden mi giderdi? Anlamak zor hakikaten.

Halbuki Atatürk'ün en yakın silah arkadaşlarından Fevzi Çakmak ve İsmet İnönü'nün son anlarında ve cenaze namazlarında açıkça 'dinsel simgeler' yer bulabilmiş ve hiç de laiklik elden gitmemiştir.

Buyurun, torunu Gülsün Bilgehan anlatsın bize İnönü'nün son anlarını:

"Aile fertleri, koruma polisleri, yakınlar sırayla yanına girip, sessizce Kur'an okuyorlardı.(...) Mevhibe Hanım kefen ve cenaze gereçlerini almıştı, yıllardır sandığında saklıyordu. Hocalar gerekli dini işlemleri yaptılar, koruma polisleri ve yakınların yardımıyla kütüphanede bekleyen tabuta yerleştirdiler. (...) Hareket etmeden önce hoca cemaate bir konuşma yaptı ve bahçe kapısına doğru omuzlarda tabutla yol alındı [ve] cenaze namazının kılınacağı Maltepe Camii'ne doğru uzun bir yürüyüş başladı."

Atatürk'e dinî motifleri de olan bir cenaze töreni düzenletmeyen İnönü'nün kendi cenazesinde normal bir Müslüman'a yapılması mutad olan son görevlerin eksiksizce yerine getirildiğini görünce şaşkınlığımız daha da artıyor.

Peki Fevzi Çakmak'ın cenaze töreni? Onunki zaten bir askerin değil, bir evliyanın cenaze töreni gibidir. Üzerine Kâbe örtüsü serilmiş, tabutu yüz binlerin elleri üzerinde taşınmış, İstanbul sokakları o gün Arapça tekbirlerle tam 7,5 saat boyunca inlemiş ve cenaze, Eyüpsultan Mezarlığı'na, şeyhinin yanı başına dualarla gömülmüştür.

En yakın silah ve çalışma arkadaşları böyle dinî törenlerle gömülürken, neden aynı tören Atatürk'ten esirgenmiştir? Şöyle yüz binlerin katılacağı muazzam bir cenaze namazı görüntüsü, onu bu milletin kalbinin daha derinlerine yerleştirmeyi miydi? Ve hâlâ devam edip giden "Atatürk dinsiz miydi?" tartışmasına bir son nokta konulmuş olmaz mıydı?

Yazılarımın sonuna kıymık yerleştirmeyi seviyor muyum ne? Buyurun Abdülhalık Renda, Refik Saydam, Fevzi Çakmak, Kemal Gedeleş, Celal Üner ve Nevzat Tandoğan imzalı 'protokol'e. Aktarıyorum:

"Ebedi şef Atatürk Etnoğrafya Müzesi dahilinde muvakkaten yaptırılan medfene... 31 Mart 1939 Cuma günü saat 14.00'te konulmuştur." Nasıl? Biz 21 Kasım 1938'de konulduğunu bilmiyoruz muyduk Etnoğrafya Müzesi'ne? Aradan geçen 4 ay içerisinde Atatürk'ün naaşı neredeydi ki?

Artık orasını da siz düşünün. m.armagan@zaman.com.tr